

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-645-4-45>

**LEGAL REGULATION OF SEAFARERS' RIGHTS DURING
MILITARY THREATS AND MARITIME BLOCKADES**

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВ МОРЯКІВ
ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОЇ ЗАГРОЗИ ТА БЛОКУВАННЯ
МОРСЬКИХ ШЛЯХІВ**

Perunova Olena Nikolaevna

*Candidate of Juridical Sciences,
Docent,
Associate Professor of Accounting
and Taxation
Kharkiv National Automobile
and Highway University
Kharkiv, Ukraine*

Перунова Олена Миколаївна

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри обліку
і оподаткування
Харківський національний
автомобільно-дорожній університет
м. Харків, Україна*

Сучасна морська галузь функціонує в умовах постійного зростання військових ризиків, гібридних загроз та цілеспрямованих дій, спрямованих на порушення свободи судноплавства. Екіпажі торговельних суден дедалі частіше опиняються у с ситуаціях, коли їх особиста безпека, трудові гарантії та можливість повернення додому безпосередньо залежать від розвитку військово-політичної обстановки. На відміну від інших категорій працівників, моряки не мають швидкого доступу до засобів евакуації та змушені перебувати на борту до моменту отримання дозволу на вихід із небезпечної акваторії або заходів в безпечний порт.

У таких умовах дотримання прав моряків набуває характеру не лише гуманітарного обов'язку, але й ключового елемента забезпечення морс якої безпеки . Порушення соціальних та трудових прав екіпажу прямо впливає на рівень ризиків під час навігації: професійне вигорання, стрес, психоемоційне виснаження та перевищення строків роботи створюють передумови до аварійності, збоїв в управлінні судном та зниження загальної стійкості системи морської безпеки.

Так, Конвенція про працю в морському судноплавстві від 2006 року (MLC 2006), Конвенція SOLAS, Конвенція ООН з морського права (UNCLOS) та інші міжнародно правові джерела права формують певні загальні стандарти захисту моряків. Проте, слід зазначити, що більша частина цих актів були розроблені для умов мирного часу та не враховують специфіку воєнних загроз чи блокування морських шляхів. Саме тому виникає потреба у ґрунтовному аналізі наявних прогалин та

визначенні шляхів удосконалення механізмів правового захисту екіпажів у кризових ситуаціях.

Отже, у міжнародному праві моряки розглядаються як професійна група з особливими умовами праці та підвищеною вразливістю до ризиків. Їх права повинні охоплювати наступні положення: трудові гарантії (умови договору, тривалість роботи та відпочинку, справедлива оплата); соціальні права (медичне забезпечення, репатріація, доступ до засобів зв'язку); особисті права (гідність, воля, захист від незаконного затримання); права на безпеку (належне технічне оснащення, інструктаж, захист від загроз на морі).

Так, наприклад MLC 2006 закріплює мінімальні стандарти щодо умов життя і праці на борту, включаючи обов'язок судовласника та держави прапора забезпечити репатріацію моряка у разі надзвичайних обставин або завершення контракту. Але, слід зауважити, що міжнародні пакти не містять достатньо чітких механізмів захисту у разі виникнення збройного конфлікту, ведення бойових дій у морі чи встановлення морської блокади. UNCLOS визначає загальні правила проходів суден, проте практичні гарантії для цивільних екіпажів у небезпечних зонах залишаються недостатньо врегульованими, що створює правову невизначеність [1, 2].

Таким чином, у концептуальному вимірі права моряків потребують розширеного тлумачення та пристосування до реалій військових загроз, коли людська безпека має безумовний пріоритет над економічними або стратегічними інтересами.

В умовах військової ескалації торговельні судна стають об'єктами підвищеного ризику. До найбільш небезпечних факторів належать: мінування акваторій, обстріли, атаки безпілотних засобів, затримання суден військовими формуваннями або обмеження навігації на ключових маршрутах. У таких ситуаціях моряки практично позбавлені можливості своєчасно залишити небезпечний район та змушені перебувати в умовах невизначеності.

Зазначимо, що однією з найсерйозніших проблем стає вимушене продовження строків трудового контракту. Через блокування портів або заборону виходу у море судна залишаються на рейді, а екіпажі – на борту, часто упродовж періодів, що значно перевищує норми MLC 2006. Це порушує права на відпочинок, сімейне життя та репатріацію.

Іншим викликом є ризик затримання або захоплення. Під час інтенсивних військових дій судна можуть бути оглянуті або затримані для перевірки, а інколи екіпаж опиняється у фактичному полоні без чітких юридичних підстав. При цьому моряки не мають механізмів оперативного відновлення своїх прав. Проблеми можуть посилюватися у зв'язку з обмеженим доступом до медичної допомоги, інформації та

засобів зв'язку, що створює передумови для психологічного виснаження та підвищує рівень небезпеки під час виконання професійних обов'язків.

Також, у випадку блокади моряки стикаються з тривалим перебуванням на борту без можливості ротації, нестачею продовольства, палива, чистої води. Обмеженим доступом до медичних послуг, загрозами з боку військових сил, що контролюють акваторію. Особливо небезпечною є практика вимушеного утримання екіпажів на судні, коли судно фізично не може покинути порт або зайти в нього. Ці морські блокади можуть фактично паралізувати рух торговельного флоту, піддаючи екіпажі тривалим стражданням і створюючи значні ризики для життя та здоров'я моряків.

Визначимо, що на міжнародному рівні певні інструменти захисту моряків існують, але вони залишаються розпорошеними. Міжнародна морська організація (ІМО) розробляє рекомендації для держав щодо поведінки з екіпажами у кризових умовах, проте їхня юридична сила є обмеженою. Важливу роль відіграє Міжнародна федерація транспортників (ІТФ), яка фіксує випадки порушення прав моряків і сприяє їх правовому захисту. Однак і досі проблемними залишаються питання стосовно оскарження порушень, адже під час воєнних дій доступ до судів та органів контролю ускладнюється, а моряки нерідко не мають можливості скаржитися вчасно.

Таким чином, можна навести деякі пропозиції, щодо вдосконалення правового регулювання по захисту моряків і членів екіпажу: перш за все це створення спеціального міжнародного механізму для захисту моряків у зонах військових загроз, із чіткими правилами евакуації та репарації; уніфікація процедур взаємодії держав прапора та портових держав у разі небезпеки екіпажів; розширення доступу до засобів зв'язку включно з обов'язковим забезпеченням моряків альтернативними каналами комунікацій; посилення відповідності судовласників, які залишають екіпажі у небезпечних районах без належної підтримки.

Дотримання прав моряків в умовах військових загроз та морських блокад є складовою частиною загальної системи морської безпеки. Без належного захисту трудових, соціальних та особистих прав екіпажів неможливо забезпечити стале й безпечне функціонування світової морської логістики.

Отже, сучасні конфлікти демонструють потребу у перегляді існуючих міжнародних стандартів, адже чинні норми не враховують масштабності та інтенсивності сучасних загроз. Захист моряків має стати пріоритетом для держав, судовласників та міжнародних організацій, оскільки саме люди на є центральним елементом морської безпеки.

Література:

1. «Міжнародно-правова база – Конвенція Міжнародної організації праці (MLC) 2006...» [ILO, Maritime Labour Convention? 2006]. С. 128–150. <https://www.ilo.org/global/standards/maritime-labour-convention>
2. «Конвенція ООН з морського права (UNCLOS)...» [UN, United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982]. https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e/pdf.c.202

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-645-4-46>

**FAMILY MEDIATION AS A SUPPORT MECHANISM
FOR SEAFARERS AND THEIR FAMILIES IN THE CONTEXT
OF HYBRID WARFARE AND MARITIME SECURITY THREATS**

**СІМЕЙНА МЕДІАЦІЯ ЯК МЕХАНІЗМ ПІДТРИМКИ МОРЯКІВ
І ЇХНІХ РОДИН В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ
ТА МОРСЬКИХ ЗАГРОЗ**

Serednytska Inha Anatoliivna

*Candidate of Legal Sciences (PhD),
Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of Civil Law Disciplines
Odesa State University
of Internal Affairs
Odesa, Ukraine*

Середницька Інга

Анатоліївна
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін
Одеський державний університет
внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

Сучасні безпекові процеси в Балто-Чорноморському регіоні характеризуються зростанням гібридних загроз, що поєднують військові дії, інформаційно-психологічний тиск, кібероперації та атаки на критичну морську інфраструктуру України. На цьому тлі ключовою складовою забезпечення морської безпеки виступає людський фактор, зокрема психологічна стійкість військовослужбовців морських сил та стабільність їхніх сімейних систем [1; 2].

Тривале перебування моряків у стані підвищеного ризику, невідзначеності та ізольованості від сім'ї сприяє посиленню стресових реакцій, загостренню конфліктності у взаєминах та формуванню ризиків руйнування сімейних зв'язків. Аналітичні дані щодо емоційної стійкості населення в умовах війни свідчать про зростання потреби